

Alle kan nå sine mål!

Taler
Øystein Djupedal

Dato
10 november 2006

Sted
Loen

Omstendigheter
Utdanningsforbundets landsmøte

1 Godtfolk!

Takk for invitasjonen. Det er en glede for meg å kunne delta på Utdanningsforbundets landsmøte. Et stort møte i en stor organisasjon i storslåtte omgivelser. Med deltakelse fra fjern og nær. Fra de ytterste skjær, fra de innerste fjorder og fra djupe daler har dere som representerer grunnfjellet i norsk skole, kommet sammen under mottoet "Framtidens kunnskap, vårt ansvar". Et ambisiøst mål som jeg stiller meg tett bak og som jeg gjerne vil dele med dere. For det er vårt felles ansvar.

10

Jeg kommer fra en lærer-familie. Jeg kjenner til samtaler om - og sorgene og gledene med - å ha en jobb som i bunn og grunn dreier seg om relasjoner mellom mennesker. Jeg kjenner til lange kvelder med forberedelser, med retting og etterarbeid. Så selv om jeg ikke har stått i klasserommet, vet jeg noe grunnleggende om det å være lærer. Jeg vet mye om det som er vårt viktigste yrke. La meg derfor starte med å fastslå at jeg har dyp respekt for det arbeidet lærerne gjør og hvor viktig jobben er. Det er simpelthen en av samfunnets aller viktigste jobber.

15

20 Et rød-grønt år

Det blir sagt at Winston Churchill alltid begynte møtene sine i Kabinettet med spørsmålet "What's on the agenda today." Det skal være mitt utgangspunkt her i dag.

25

Likevel vil jeg koste på meg et raskt tilbakeblikk på det rød-grønne året vi har bak oss, og hvilken betydning det har hatt for norsk utdanning. Stortingsvalget

dreide seg om:

30

nei til skattelette, ja til fellesskap, nei til privatisering av skolen

Vi vant på ny kurs -og det har det blitt! Nå er det ny arbeidsdag!

35 La meg kort nevne 12 viktige tiltak Regjeringen har gjennomført dette første året - og jeg kunne nevnt flere:

1. Styrket kommuneøkonomien med ca. 14 milliarder (budsjettene 2006 og 2007 samlet) - samt 2,5 milliarder i går (utvidet skatteanslag). Vi har stoppet
40 sulteforingen av kommunene. Vi har gitt kommunene fast grunn under føttene. Det ansettes lærere, de sies ikke opp. Det bygges barnehager. Vi er på rett vei.

2. Ryddet opp i kaoset rundt de nasjonale prøvene. Utarbeidet rammeverk og oppnådd ro og enighet. Pilotene -5-8 trinn lesing, engelsk/ norsk/matematikk.
45 Nye prøver som kommer på høsten, ikke våren.

3. Stoppet en ukontrollert framvekst av private skoler. Glad for støtte. 150% vekst i videregående - ny lov på høring.

50 4. Bidro til at lønnsforhandlingene kom i havn i år og unngikk en konflikt som ville skapt dype sår og varig splittelse i Utdannings-Norge.

5. Kunnskapsløftet er innført, og vi har justert det med Prinsipper for opplæringen - sosial kompetanse og motivasjon.

55

Opprettholdt satsingen på kompetanseutvikling. - 300 mill. - 375 mill - 375 mill

Gjennomfører mer detaljert rapportering i 2006. Vil kunne fortelle mer detaljert hva pengene har gått til.

60

Inkludert barnehagene i kunnskapspolitikken og gjennomført et historisk løft for å gi barnehageplass til alle. Midlene til kompetanseutvikling ble styrket med 50 mill. kroner i 2006. Ca. 60 mill. kroner er fordelt til barnehageforskning, utviklingsarbeid og kompetanseheving for personalet. Midlene til
65 kompetanseutvikling vil bli ført videre på samme nivå i 2007. Fornyet og forsterket strategiplaner - Realfag

- Læringsmiljø

70

- Entreprenørskap

- Likeverdig opplæring i praksis

75 9. Økt vekt på yrkesopplæringen i videregående opplæring (Arbeidsgruppe og rapport), inklusive læreplaner. Dialog med partene. Gratis læremidler.

10. Utvidet Program for praksisrettet FOU i lærerutdanningen til også å omfatte barnehagene.

80

Nei til reklame i skole - og 12. Nedsatt Bostad-utvalget som skal se på formålsparagrafen i både skole og barnehage.

Tar jeg ikke mye feil, så er dere enig i alt dette. Det er jeg glad for!

85

Det vi har gjort, er ikke tilfeldig. Det ligger et klart verdivalg bak mine og Regjeringens beslutninger og handlinger. Et verdivalg bygd på det synet at et individ trenger et sterkt fellesskap for å leve et rikt liv. Et slikt fellesskap er utenkelig uten at vi har robuste samfunnsinstitusjoner. Jeg ønsker ikke å gjøre skolen til en markeds plass. Det er for mye som står på spill. Det er for mye å tape.

90

OECD er helt klar i siste utgave av Education at a Glance. Land som Norge, som har uddifferensierte skolesystem opp til 15-års alderen, har mindre forskjeller knyttet til sosioøkonomisk status enn land med sterkt innslag av privatskoler. Det blir derfor direkte komisk når noen bruker Finland som argument for innføre privatskoler fordi det vil skjerpe konkurransen og forbedre den offentlige skolen. I Finland fins det knapt en eneste privatskole. Og de har heller ingen planer om å innføre det!

100

Det er gjennom den offentlige fellesskolen vi løfter den enkelte og utvikler samfunnet. Den beste måten å gjøre dette på, er at vi som ønsker dette, hele tiden er "på hugget" og arbeider systematisk for å gjøre fellesskolen så god som mulig. Enten vi jobber i departement eller i klasserom. På den måten skaper vi en "skole som går inn i sin tid". På den måten møter vi argumentene og kravene

105

om konkurranse og privatisering.

Seks målsettinger

110

Jeg er stolt av hva Regjeringen har fått til så langt - men jeg reduserer ikke ambisjonene av den grunn. Vi skal utrette mer. Mye mer. Jeg håper å ha dere med på laget i dette når jeg nå presenterer seks målsettinger som jeg vil prioritere i tiden som kommer. Disse er:

115

1. Læring for alle

2. Bedre skoleeiere

120

3. Støtte til lærerne

4. Styrket ressurstilgang til skolen

5. Økte sjanser for de unge i arbeidslivet

125

6. Barnehageplasser for alle med høy kvalitet og lav pris

Målsetting 1 - Læring for alle

130

Alle kan nå sine mål! Jeg har i løpet av dette året brukt mye tid på å møte skoler, lærere, skoleledere og skoleeiere rundt om i landet. Det har gitt meg anledning til å både snakke og lytte. Disse besøkene og samtalene har gitt meg mye verdifull kunnskap om situasjonen rundt om i landet. Ikke minst har jeg fått et bilde av variasjonen i landet vårt med sine 3200 grunnskoler og 475

135

videregående skoler. Og for ikke å snakke om alle barnehagene og lærebedriftene.

140

I de talene jeg har holdt, og i de kommentarene jeg har gitt, har jeg understreket at skolens viktigste oppgave er læring og kompetanseutvikling. Det er ingen motsetning mellom faglige utfordringer og trivsel. Vi vet alle at trivsel ofte skapes når en arbeider med faglige utfordringer og får oppgaver som en må strekke seg for å make. Men det er visse forutsetninger som må oppfylles for at dette skal kunne skje. Jeg besøkte i Finland for ikke så lenge siden - og min finske kollega fortalte meg at han var imponert over hvor godt våre elever trives!

Alle kan ikke lære like mye. Alle kan ikke nå de samme mål. Men alle kan lære. Alle kan nå sine mål. I dag vet vi at evner er noe som utvikles gjennom kvalitativt gode opplæringstilbud. Tidligere regnet vi med at elever med et dårlig
150 utgangspunkt ikke ville ha særlig utbytte av opplæringen. Nå vet vi at det er elever med et vanskelig utgangspunkt som har aller mest å tjene på god kvalitet i opplæringen.

Vi skal derfor ikke avskrive noen. Tvert imot, vi skal innskrive alle i et
155 inkluderende fellesskap. Og da mener jeg virkelig inkludere, ikke bare finne en plass til hver enkelt. For alle kan lære!

Rapporten som går rett inn i den debatten Helga reiste om innholdet i tilpasset opplæring; Tilpassing for den enkelte ikke står i motsetning til læring i
160 fellesskapet. Det er i dette lyset vi må se hvordan prinsippet om tilpasset opplæring skal praktiseres. Kanskje er ikke tilpasset opplæring synonymt med en individuell plan for hver elev? Kanskje bør vi satse enda mer på en kvalitativ god generell undervisning i stedet for å tro at løsningen ligger i en til en løsning/tilrettelegging mellom læreren og den enkelte elev? God undervisning
165 skaper et godt fellesskap for elevene, og et godt fellesskap kan være en fantastisk utviklingskraft for elever og lærere. Gode sosiale fellesskap har en egen læringskraft.

For en lærer kan ikke gi individuell opplæring til hver elev hele tiden. Her vil jeg
170 bare slutte meg til det som Helga Hjetland sa i sin åpningstale. Det er heller ikke meningen.

Det er et faktum at den norske skolen i altfor stor grad reproducerer ulikhet. Her har vi ikke lyktes. Jeg tror det er flere forhold som spiller inn. Det jeg er
175 opptatt av, er det bidraget skolen kan gi, det som på godt norsk blir kalt "added value".

Jeg vil prioritere arbeid på tre områder.

180 For det første har jeg satt i gang arbeidet med en stortingsmelding, som dypest sett dreier seg om hvordan alle elever kan nå sine mål gjennom opplæringen. Gjennom egen innsats og en undervisning som gir utfordringer, hjelp, støtte og veiledning. Da blir skolen et sted der elevene får oppleve hvordan gleden ved

185 mestring skaper motivasjon for ny innsats. Og opplevelsen av mestring skaper
selvtillit for å gå løs på nye oppgaver. Dette er et hovedpoeng for meg og
Regjeringen.

For det andre ser jeg et behov for ekstra satsing når det gjelder elevvurdering.
190 Etter mitt syn står vi her overfor fire utfordringer:

1. Å etablere en kultur der både elever og lærere har gjensidige forventninger om
vurdering og tilbakemelding

195 2. Å lage et system og regelverk for elevvurdering, som både omfatter vurdering
som del av læringsprosessen og sluttvurdering. Her er det behov for opprydding
og klargjøring. Særlig blir det viktig å tydeliggjøre formålet med vurderingen. Jeg
vil understreke at dette ikke betyr å svekke lærernes selvstendige arbeid og
ansvar. Derfor vil det videre arbeider skje i nært samarbeid med både lærer- og
200 elevorganisasjonene.

3. Å styrke og utvikle lærernes kompetanse i vurdering og tilbakemelding.
Kompetanse i vurdering må bygge på faglig og metodisk innsikt. Men
kompetanse i vurdering har også en svært personlig komponent, og det er evnen
205 og viljen til å stå fram som en tydelig yrkesutøver. Jeg vil satse på at midler til
kompetanseutvikling i større grad går til vurdering. Jeg vet at det står høyt på
lærerens prioriteringsliste. Dette skal imøtekommes.

4. Å styrke forskningen når det gjelder vurdering, særlig samspillet mellom
210 vurdering og læringsutbytte.

For det tredje viderefører vi Program for skoleutvikling og tilfører 66 millioner
ekstra. På den måten kommer vi straks i gang med tidlig innsats for elever som
har problemer og tiltak for å bedre gjennomføringen i videregående opplæring.

215

Målsetting 2 - Bedre skoleeiere

Ansvar for å sette den nasjonale skolepolitikken ut i livet er delegert til
kommunene, inklusive fylkeskommunene. Samtidig med ansvarsoverføringen
220 har skoleeierne også fått økt frihet til å organisere opplæringen ut fra lokale
forhold og behov. Jeg regner med at vi alle ser forskjellen på Oslo kommune og
Stryn kommune. Men denne friheten forplikter, og min bekymring er at det

225 utvikles store forskjeller når det gjelder ressurser som bruker til skole og opplæring. At vi risikerer å utvikle en form for Forskjells-Norge.

Kommunene må vise at kommunalt selvstyre gir gode tjenester. Vi vet at foreldrene er opptatt av kvaliteten på skoletilbudet i sin kommune. Jeg vil både utfordre kommunene og samarbeide med dem. Vi vil stille krav samtidig som vi 230 sørger for en bedre økonomi. Vi har forbedret økonomien til kommunene. Det skal også komme skolen til gode. Jeg regner med at skole og utdanning vil være helt sentralt i det kommende kommunevalget.

Skolesystemet kan ikke bestå uten tillit. Personlig ser jeg det som en stor 235 oppgave å bidra til at skolen både i dag og i framtida kan utvikles i en atmosfære bygd på tillit. Jeg tenker her på trekantsamarbeidet mellom lærerorganisasjonene - skoleeierne/KS - staten. Jeg er opptatt av at skolen ikke blir en kamparena. Arbeidsgiver, arbeidstaker og andre aktører må samarbeide for å nå de mål som er satt for skolen.

240 Jeg legger ikke skjul på at den situasjonen som oppstod i forbindelse med årets tarifforhandlinger ble et eksempel på hvordan jeg ikke ønsker at vi skal ha det i framtida. Vi må ikke sette oss i en slik situasjon at det oppstår en isfront mellom arbeidsgiver og arbeidstakere, der konflikt synes å bli eneste utvei.

245 Jeg ønsker å bidra til å bygge bro mellom partene. Jeg regner med at det har skjedd grundige oppsummeringer av erfaringene på begge sider, ikke minst på arbeidsgiversiden. Manglende erfaring med rollen som arbeidsgiver for skolen, og manglende avklaring av hva det vil si å ha det samlede arbeidsgiveransvaret 250 for skolen kan være med på å forklare det som skjedde.

Jeg tror at det trengs en bevisstgjøring av hva det innebærer å være arbeidsgiver for skolen. Kommunene har ansvar for aktiviteter og tjenester som innbyrdes er ulike i innhold og organisering. Selvsagt fins det fellestrekk mellom det å 255 organisere helsetjenesten og skoletilbudet i en kommune. Samtidig blir det feil å tro at disse to områdene kan drives på identisk vis. Det er viktig å ikke svekke identiteten og egenarten til skolen. Jeg vil ha skoler, rektorer, lærere og elever, ikke resultatenheter, virksomhetsledere, kunnskapsleverandører og læringsmottakere.

260 Jeg ser det som en av mine viktige oppgaver å bidra til å vi kommer oss gjennom

de negative opplevelsene knyttet til årets tarifforhandlinger. Jeg ønsker å bidra til at vi kan ha en ny horisont.

265

Stortinget har nå Riksrevisjonens rapport om situasjonen i grunnskolen til behandling. Undersøkelsen viser blant annet at det er store forskjeller, tilretteleggingen er ikke tilfredsstillende, og elever med behov for ekstra hjelp er spesielt utsatte. Mange rektorer peker på manglende kompetanse i tilrettelegging og gjennomføring av tilpasset opplæring og at de mener det er for mange elever per lærer.

270

Undersøkelsen viser videre at det ikke gjennomføres systematisk skolebasert vurdering, og det er mangler ved kommunenes system for oppfølging av skolene. Videre sies det at staten mangler informasjon om vesentlige deler av grunnopplæring, og fører i begrenset grad tilsyn.

275

Dette er alvorlig. Jeg vil bruke rapporten i min dialog med KS, og jeg kan allerede her og nå understreke at jeg tar kritikken om manglende statlig tilsyn på alvor.

280

For det første vil jeg for 2007 be om ekstra tilsyn når det gjelder:

forholdet mellom ressursbruk og lærertetthet skoleeiers innsats for tilrettelegging av opplæringen

285

For det andre vil jeg vurdere om det trengs sterkere innsats overfor de kommunene som ikke har en systematisk vurdering og oppfølging av virksomheten ved sine skoler.

290

Målsetting 3 - Støtte til lærerne

Elevenes læring er skolens viktigste oppgave. Lærerne er skolen viktigste ressurs. Slik har det alltid vært. Slik vil det alltid være.

295

Jeg er opptatt av at vi skal ha kompetente lærere. Vi skal rekruttere de dyktige. Vi skal beholde dem og deres entusiasme, og de skal få mulighet til å vedlikeholde og utvikle sin kompetanse. De skal få hjelp og støtte i sitt arbeid. Dette kan blant annet skje ved at skolene får tilgang til spesialkompetanse fra andre yrkesgrupper. Det kan gjøre arbeidsdagen enklere for lærerne og

300

tydeliggjøre at målet med deres arbeid er læring og kunnskapsutvikling. Slik kan vi få ned sykefraværet. Slik kan vi få lærerne til å stå lenger i jobben.

305 Etter min mening står en lærer i dag overfor en todelt oppgave. Læreren skal være en solid fagperson, som kjenner sitt fag og har det som grunnlag for sitt arbeid. Læreren skal også være en pådriver i elevenes læring gjennom å skape og holde opp et læringstrykk. Lærers yrkesutøvelse skjer i samhandling med elevene, og lærernes arbeidssituasjon påvirkes sterkt av hvordan dette forholdet
310 er. Gode intensjoner og gode ideer fra lærernes side kan falle i grus dersom elevene ikke samarbeider med læreren. På den annen side er det like viktig at en lærer er åpen for ideer og innspill fra elevene både faglig og sosialt.

Det viser seg at kvaliteten på arbeidet i kunnskapsorganisasjoner er nært knyttet
315 til om de som arbeider der opplever seg som en aktør og ikke som en brikke. I stor grad dreier det seg om å vise tillit. Dette gjelder i høyeste grad skolen, som ikke kan drives etter noen former for kommandoprinsipper.

Skoler med tydelige ledere, og selvstendige lærere som får tillit og tar ansvar,
320 oppnår de beste resultater. Skoleeiere som er i stand til å verdsette det arbeidet som blir utført, bidrar til å skape kultur for læring og mestring. Jeg vil arbeide for å utvikle en skole der det er handlingsrom for kreativitet og nytenking i det daglige arbeidet. På samme måte som elever er forskjellige, er også lærere det. Forskjellighet er ikke alltid like lett å håndtere - som SV'er vet jeg mye om det.
325 Men like barn leker ikke alltid best.

I forbindelse med Kunnskapsløftet har staten bevilget mer til kompetanseutvikling enn til noen tidligere reformer. Det har kommet kritikk av at midlene i 2006 ikke har nådd fram til lærerne. Den informasjonen jeg har fått,
330 forteller om ganske store forskjeller i kommunene. Noen steder har det vært meget godt samarbeid mellom skoleeier, skole og organisasjonene. Andre steder er bildet motsatt.

Jeg tar den kritikken som er reist på alvor. Jeg vil derfor i forbindelse med neste
335 tildeling, enda tydeligere presisere at det skal stilles krav til lokal forankring og inkluderende prosesser, hvor lærerne kan være med på å legge premisser for bruken av kompetansemidler før pengene utløses fra statens side. Jeg vil også styrke rapporteringsrutinene for bruken av midlene slik at vi kan få godt oversikt over at de blir brukt i samsvar med intensjonene. Jeg vil understreke

overfor våre universiteter og høyskoler at vi forventer at de skal bidra aktivt.

Allmennlærerutdanningen har fått ganske hard medfart i det siste. I en nøktern og lavmælt framstilling blir det i NOKUTs evaluering av
345 allmennlærerutdanningen pekt på grunnleggende problemer. De som har evaluert utdanningen, sier blant annet:

1. Det er manglende sammenheng mellom praksis, fagstudium, fagdidaktisk og pedagogisk teori

2. Det er store forskjeller mellom de ulike institusjonene

3. Det er nødvendig å skape en klargjøring og felles oppfatning av hva det vil si å være en profesjonell lærer.

Jeg regner med at det er stor interesse blant medlemmene i Utdanningsforbundet at noe blir gjort. Særlig med tanke på de framtidige lærerne. Men ikke minst vet jeg at dere som lærere og skoleledere ikke synes det er særlig hyggelig at deres grunnleggende yrkesutdanning stadig vekk får kritikk
360 for manglende kvalitet og relevans. Jeg tror det får konsekvenser for både selvbilde og rekruttering.

Jeg må tilstå at jeg ble ganske provosert over reaksjonen fra noen av dekanene ved disse institusjonene. Spesielt en instituttleder som i massemediene fortalte at
365 det var så mye nytt, og for det andre var vedkommende ganske tilfreds med egen skole selv om dette står i rapporten om hans skole (sitat) "komiteen finner grunn til å påpeke at selv om inntaksnivået blant studentene og kompetansen til fagansatte ligger på topp i landet, forblir studentenes engasjement og innsats i studiet bemerkelsesverdig lav, og resultatene om lag gjennomsnittlige."

For meg er en slik reaksjon ganske ubegripelig.

På mandag (06.11.06) hadde jeg møte med Universitets- og høyskolerådet og Nasjonalt råd for lærerutdanningen. Følgende tiltak blir nå gjennomført:

KD vil pålegge hver institusjon å lage en oppfølgingsplan og å rapportere om gjennomføringen av denne Vi vil gjennomføre en gjennomgang av allmennlærerutdanningen blant annet med tanke på eventuelt å formalisere krav

380 om spesialisering av lærerkompetansen for årstrinn og fag i grunnskolen. Vi vil kartlegge hvordan øvingslæreravtalene fungerer i praksis. Jeg vil ta initiativ til at Nasjonalt råd for lærerutdanningen arrangerer en årlig konferanse for lærerutdanningen. Første konferanse blir i 2007.

385 Jeg vil gjenta det jeg har sagt om tida for den allmennlæreren som skal kunne undervise i alt, er over. Jeg tror ikke det er mulig å bli god i alt, og jeg vet at mange lærere sliter med å være faglig og pedagogisk på høyden i fag som de har liten utdanning i. Jeg tror at det store flertallet av lærere er enig med meg i dette. Det er mange som ser fram til å slippe å være en slags pedagogisk altnuligmann.
390 Jeg ønsker å invitere til dialog og samarbeid med dere om å skape en bedre allmennlærerutdanning. Det at vi har en god allmennlærerutdanning er et nasjonalt ansvar.

Målsetting 4: Styrket ressurstilgang til skolen

395 Jeg har prøvd å tenke meg inn i den situasjonen statsrådene i den forrige regjeringen satt i under budsjettbehandlingen. Det må ha gått temmelig varmt for seg. For mens vår regjering sliter med å finne penger til alle de viktige oppgavene vi gjerne vil satse mer på, var situasjonen under forrige regjering at en
400 både skulle finne penger til å finansiere viktige oppgaver OG å dele ut skatteletter for å finansiere de dyre løftene som særlig Høyre hadde gitt. Her ligger det en fundamental forskjell mellom vår og den borgerlige regjeringen. Vi lover ikke skattelettelse. Vi lover at vi skal bruke de store pengene på fellesskapet. Det er ikke alt vi er like hjertelig enige om i vår regjering, men dette
405 prinsippet står fast.

Høyre har forsøkt å skape en motsetning mellom det å være opptatt av innhold og læring i skolen og det å være opptatt av at skolen har nok ressurser. Det er meningsløst. Ressurser er helt avgjørende for å lage verdens beste skolen. Skal vi
410 lykkes med intensjonene med Kunnskapsløftet, må vi sørge for at kommunene kan følge opp med nok og høyt kvalifiserte lærere.

Vi bruker store ressurser på utdanning i Norge. Det skulle bare mangle. Vi skal stille høye krav til bruken av ressursene og de resultatene vi får ut. Men det kan
415 ikke være tvil om at det også er udekte behov. I Soria Moria-erklæringen gir regjeringen klare løfter som vi skal holde:

vi skal utvide skoledagen til 28 undervisningstimer i uka på barnetrinnet vi skal
420 ha flere lærere i skolen for å gi elevene bedre oppfølging vi skal videreføre og
forsterke utlånsordningen for oppussing av skolebygg opprettholde en
desentralisert skolestruktur vi skal gi elevene gratis frukt og grønt

Vi klarere ikke å få alt på plass i første omgang, men vi har fordelene av å ha et
425 avklart flertall i stortinget bak satsingen i Soria Moria erklæringen og vi skal vise
at vi steg for steg skal innfri løftene våre.

Når kommunene får tilført nye midler betyr det at pilene kan peke oppover.

Jeg er oppmerksom på det Helga Hjetland sa i sin tale tidligere i uka om
430 økonomien i videregående opplæring. På årets budsjett vokser de frie midlene
med 0,7 mrd. kroner (2,2% vekst) til fylkeskommunene og 1,7 mrd. kroner
(1,2% vekst) til kommunene. Dette innebærer en prioritering av
fylkeskommunene. Grunnen er den sterke elevtallsveksten i videregående
435 opplæring. Nå er det slik at Teknisk beregningsutvalg legger til grunn en
forutsetning om at hver ny elev utløser samme gjennomsnittlige utgift som hver
innbygger i aldergruppen 16-18 år faktisk koster i dag. Vi vet at det er ubenyttet
kapasitet og ledige elevplasser. Vi vet ikke hvor mye dette utgjør, men at vi har
en ubenyttet reserve, er helt klart.

440 La meg også legge til at fylkeskommunene i 2006 fikk full kompensasjon for
elevtallsveksten, og den økonomiske balansen i fylkeskommunene har klart
forbedret seg etter at sykehusene ble overført til staten. Utgangspunktet er godt.
I tillegg ga vi 2.5 milliarder i går (utvidet skatteanslag) til kommunene. Av dette
445 vil 425 millioner gå til fylkeskommunene. Den samlede overføring neste år blir
dermed 1.125 milliarder for fylkeskommunene. Dette utgjør mer enn
beregningene fra Teknisk beregningsutvalg. Jeg forutsetter at fylkeskommunens
aller viktigste oppgave er videregående opplæring.

450 Det er lett å glemme hvor vi stod før valget 2005. Da stod mange kommuner
foran store kutt i sine budsjetter. Alt er ikke rosenrødt nå heller, men
utviklingen er snudd. Nå går de store pengene til fellesskapet, og ikke til
skattelettelser. Det vil skolene og barnehagene merke.

455 Målsetting 5 - Økte sjanser i arbeidslivet for de unge

Selv om jeg selvsagt kjente til frafallsproblemene i videregående opplæring også før jeg ble kunnskapsminister, må jeg innrømme at jeg likevel fikk et aldri så lite sjokk da jeg oppdaget hvor mange det faktisk er som ikke fullfører videregående opplæring med dokumentert kompetanse, og at dette så ut til å være akseptert. Situasjonen er nå slik at over 40 % av dem som begynner på en yrkesfaglig utdanning, ikke fullfører denne. Det kan vi ikke slå oss til ro med!

Gruppen som ikke fullfører, er mangfoldig. Den består av dem som har deltatt hver dag i opplæringen, og bare mangler en karakter i et fag, til dem som har gått på kryss og tvers med stort fravær og knapt noen form for dokumentasjon. Selv om gruppen er svært uensartet, fins det noen fellestrekk knyttet til kjønn, etnisitet og sosio-økonomisk bakgrunn. Den store utfordringen for oss er å kartlegge de faktorene som resulterer i at elever ikke fullfører og finne ut hvordan skolen kan bidra til at flere lykkes.

Dette blir fulgt opp på flere måter. Stortings-meldingen har manglende gjennomføring som et sentralt tema. Det vil komme forslag, som jeg ikke kan kommentere i dag.

Et av de viktigste tiltakene vil være tidlig innsats for å motvirke og forebygge læringsvansker og -problemer. Som regel kan vi tilbakeføre problemer i videregående opplæring til ting som skjedde - eller ikke skjedde - mye tidligere. Derfor må vi se på barnehagen som en læringsarena. Vi skal bryte vente og se -kulturen

Flere læreplaner er nødvendig - ikke minst i offentlig sektor. Jeg har tatt initiativ overfor både partene i arbeidslivet og alle mine statsrådkolleger om en særlig innsats.

Styrking av rådgivingstjenesten står høyt oppe på prioriteringslisten. Her kan jeg komme med en lekkasje fra stortingsmeldingsarbeidet vår og røpe at regjeringen er innstilt på å gå videre i sporet som ble trukket opp gjennom utkastet til forskrift som kom fra Utdanningsdirektoratet i sommer. Det var en oppfølging av Stortingets ønsker i forbindelse med behandlingen av stortingsmeldingen om Kunnskapsløftet. Dette innebærer at en som en hovedregel får en delt rådgivingstjeneste med vekt på både den sosialpedagogiske delen og utdannings- og yrkesveiledning. Vi vil stille større krav til kompetanse, og er åpne for at rådgivingstjenesten må tilføres mer ressurser. Detaljene i dette må

vi komme tilbake til.

Målsetting 6 - Barnehageplasser for alle med høy kvalitet og lav pris

500

Det har vel ikke gått noen hus forbi i denne sal at jeg er blitt særlig omtalt som barnehageminister. Og det har ikke vært ment som et kompliment. For meg er det en hedersbetegnelse. Barnehagene er et viktig tilbud til både barn og foreldre. Vi må slutte å undervurdere det pedagogiske arbeidet som skjer i
505 barnehagene. Derfor har vi gjort barnehagene til en del av kunnskapspolitikken.

Vi har en kjempejobb å gjøre i barnehagesektoren. Mange tusen nye plasser må bygges. Vi må ha mange nye førskolelærere. Både barna og de ansatte fortjener
510 at vi satser mer på kvalitet, innhold og ansatte med høy kompetanse. Men regjeringen har fullt trykk på dette. Jeg er helt sikker på at i de neste årene skal vi både ha trygget tilbudet slik at alle kan få plass og kommet i gang med en skikkelig kvalitetssatsing. Vi skal satse mer på kompetanse i årene fremover. La meg gi en ekstra honnør til de nye 10 000 som arbeider i barnehagene.

515

Jeg ønsker ikke å bagatellisere den utfordringen vi har for å skaffe nok førskolelærere til de nye barnehagene og for at vi skal kunne realisere våre ambisjoner når det gjelder det pedagogiske arbeidet i barnehagen. Det er alvorlig at vi har såpass mange dispensasjoner fra pedagognormen som vi har i dag; 10, 9
520 pst. - noe som tilsvarende 2 244 personer. Samtidig er det veldig gledelig å se at flere søker seg til førskolelærerutdanningene. Om vi lykkes med å få flere til å velge å bli i barnehagene framfor å skifte beite og om vi lykkes med å få nyutdannede inn i barnehagene, så har vi antallsmessig omtrent de førskolelærerne vi trenger for å overholde dagens norm. På sikt bør vi trappe opp denne, men i første rekke
525 må vi sørge for å overholde den normen vi har. For husk at hvis vi klarer å få flere pedagoger inn i barnehagen, vil det igjen føre til økt rekruttering.

Vi har lovet en tiltaksplan for å rekruttere førskolelærere. Den vil vi gjerne jobbe sammen med dere om. Men vi trenger en helhetlig satsing, ikke minst trenger vi
530 å få flere menn til å søke seg til barnehagejobber.

Ett viktig bidrag til å motivere flere for å jobbe i barnehage er at vi slutter å undervurdere barnehagenes betydning. Jeg er ikke i tvil om at en god barnehage gir barn en god start på den livslange læringen. For noen kan det være helt

avgjørende og utgjøre forskjellen mellom å mestre eller ikke mestre den videre skolegangen.

540 Stadig hører jeg barnehageansatte, lærere og helsesøstre si: Jeg ser hvilke barn som vil slite på skolen. Eller at man kunne se allerede i barnehagen at en person ville slutte på skolen uten å ha fullført og havne i trøbbel. Dette tar vi på alvor og derfor vil "tidlig innsats" stå så sentralt i vår barnehage- og skolesatsing.

Godtfolk!

545

Skoler som arbeider godt, kjennetegnes av å ha et personale med høye forventninger til hverandres arbeid og til elevenes læring. Jeg tror at skal vi lykkes i å utvikle og forbedre utdanningen vår, må vi gjøre en innsats som både omfatter det materielle grunnlaget og kulturen. Jeg mener å registrere at det er i 550 ferd med å skje en viktig kulturendring. Vi er begynt å erkjenne at det er lov å ha forventninger bygd på tydelig tenkning og klar tale.

Jeg aksepterer fullt ut at det stilles krav og forventninger til meg. Mitt svar er at dette må gjelde for alle som har en oppgave å utføre i skoler, i lærebedrifter, i 555 kommuner, i organisasjoner, i hjemmene. Mine forventninger er:

Jeg ønsker meg lærere som er dyktige fagfolk. Som er godt skodd faglig og metodisk, som er i stand til å formidle, forklare, veilede, stille krav, men også forstå. Som har autoritet og evne til dialog. Som setter grenser, men også vet at 560 hver elev er forskjellig. Som vet at læringspotensialet blir særlig stimulert gjennom inkludering og utfordringer som lar seg mestre.

Jeg ønsker meg skoleledere som er beslutningsdyktige og handlingsorienterte. Som har klare mål for skolens arbeid og er i stand til å kommunisere disse til 565 både lærere, elever og foreldre.

Jeg ønsker meg fagorganisasjoner som det går an å samarbeide med i gjensidig tillit. Som ikke alltid er enige, men som er med på å finne konstruktive løsninger, som både kan gi og ta.

570

Det året jeg har vært statsråd, har vært utfordrende og mangfoldig. Noen ganger har det blåst på toppen, både kaldt og sterkt. Møtet med skolene, med elever, lærere, skoleledere har vært med på å gi inspirasjon og pågangsmot i arbeidet

575 med å ta vare på vår felles skole. Selv om det kan falle noen kontante ord mellom
meg og lederen deres, føler jeg meg trygg på det verdigrunnlaget vi kan samles
om. En sterk fellesskole, åpen for alle og inkluderende for mangfoldet.

Lykke til med resten av landsmøtet, og la meg avslutte med å takke for
580 samarbeid og invitere til fortsatt dialog med visshet om at vi aldri klarer å skape
"verdens beste skole" uten å ha lærerne med på laget. Vi skal nå stake ut en kurs
om veien videre for fellesskolen og da trenger vi dere med på laget! Og så er det
slik at noen seire er vunnet, men ingen seire er vunnet før evigheten. Vi må slåss
for den mangfoldige fellesskolen hver eneste dag - og sammen skal vi skape den
585 nye skoledagen.

Takk for meg.

Kilde

590 <http://www.odin.dep.no/kd/norsk/aktuelt/taler/minister/070021-090078/dok-bn.html>

Emner

Innenriks, Landsmøtetale, Utdanning

URI

595 <https://www.virksommeord.no/tale/alle-kan-na-sine-mal>

600

605

610